

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Мср Милош Јоцић: „ВИЗУЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ У ПРОЗИ СРПСКЕ
НЕОАВАНГАРДЕ И ПОСТМОДЕРНИЗМА“

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовео комисију:		
27.05. 2021. Веће Докторских студија Филозофског факултета Униветзитета у Новом Саду;		
4. 06.2021, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. др Бојана Стојановић Пантовић	редовни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 30.08.2004.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет, Нови Сад		председница комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. др Ивана Живанчевић- Секеруш	редовни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 1.03.2010.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		чланица комисије
установа у којој је		запослен-а функција у комисији
3. др Горана Раичевић	редовни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 23.04.2015.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		чланица комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији

4. др Жарка Свирчев	научна сарадница	Српска књижевност 20. века, 18. 07. 2017.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Институт за књижевност и уметност, Београд		чланица комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5. др Гојко Тешић	редовни професор у пензији	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 24.10.2010.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		ментор
установа у којој је запослен-а		функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- Име, име једног родитеља, презиме:
МИЛОШ, САВА, ЈОЦИЋ
- Датум рођења, општина, држава:
31.12.1988. Нови Сад, Република Србија
- Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив:
Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Одсек за српску књижевност и језик, мастер студије, мастер професор српске књижевности и језика
- Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:
2012, програм докторских студија: Језик и књижевност, модул: књижевност

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„ВИЗУЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ У ПРОЗИ СРПСКЕ НЕОАВАНГАРДЕ И ПОСТМОДЕРНИЗМА“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графика и сл.

1. УВОД (18: 1.1. Шта подразумевамо под „визуелним елементима“ (19), 1.2. Проза – у односу на шта? (21), 1.3. Неоавангарда vs Постмодерна vs Поставангарда vs Експеримент (23).

2. ВЛАДАН РАДОВАНОВИЋ, ВОКОВИЗУЕЛ: ТЕОРИЈА ВИШЕМЕДИЈАЛНЕ КЊИЖЕВНОСТИ (27): 2.1. Осврт на поезику (нео)авангардистичког манифеста (27), 2.2. *Воковизуел*: између научног и манифестног стила (29). 2.3 Радовановић као теоретичар самог себе: остали аутокритички текстови (32), 2.4. Метатеоријски аспект *Воковизуела* (34), 2.5. Извори и претходници појма „воковизуелно“ (38), 2.6. Вербовоковизуелно vs. Воковизуелно (43), 2.7. Могуће (и одбачене) алтернативе појма „воковизуелно“ (44), 2.8. Шта је заправо „воковизуелно“? (48), 2.9. Од Августина па надаље: теоријски опсег Радовановићеве теорије воковизуелног (51), 2.10. Морфони, метајезик, ултимно...: нови појмови које уводи Радовановићева теорија воковизуелног (52), 2.11. Да ли је воковизуелно књижевност? (57), 2.12. Традиција визуелне књижевности: антички и средњовековни вишемедијални радови (61).

3. ВОКОВИЗУЕЛНИ РАДОВИ ВЛАДАНА РАДОВАНОВИЋА (69): 3.1. *Пустолина*: увод (69); 3.2. Модернистички узор и претходници *Пустолине: Бацање коцке и Књига* Стефана Малармеа (70); 3.3. Визуелни елементи у *Пустолини* (80); 3.3а Фигурална поезија (80); 3.3б „Нова интерпункција“ и нелинеарне реченице (87); 3.3ц Кварење текста (88); 3.3д Књига-објекат (93); 3.4. Визуелна ергодика Полиедра (94).

4. ЕМБЛЕМ КАО ТЕКСТУАЛНО-ГРАФИЧКИ КЊИЖЕВНИ ОБЛИК (97): 4.1. Структура емблема (101); 4.1а *Pictura* (102), 4.1б *Inscriptio* (103); 4.1ц Субскрипцио (106); 4.1д Емблем и постмодерно отворено дело (108); 4.2 Емблем и емблемска књига у стваралаштву Саве Дамјанова (112); 4.2а Увод: Визуелно стваралаштво Саве Дамјанова (112); 4.2б Емблемске конструкције у циклусу „Индексу цитатности“ (114); 4.2ц Емблемска структура и емблемска цитатност у *Итици Јерополитици@ВУКУ* (153)-

5. ТАРОТ КАО ТЕКСТУАЛНО-ГРАФИЧКИ-КОМБИНАТОРИЧКИ ОБЛИК (187): 5.1. Уводне напомене о природи књижевног изучавања Тарота (187); 5.2. Тарот као псеудоемблем: облик и форма (189); 5.3. Тарот у постмодерној и неоавангардној књижевности: Итало Калвино и Војислав Деспотов (194); 5.4. Тарот као визуелни елемент у *Последњој љубави у Цариграду* Милорада Павића (212).

6. ЗАКЉУЧАК И ЗАВРШНЕ МИСЛИ (263).

Литература (266-271).

Докторска дисертација састоји се од насловне странице, кључне документацијске информације и резимеа на српском и енглеском језику и шест поглавља (Увод; Владан Радовановић, *Воковизуел*: Теорија вишемедијалне књижевности; Воковизуелни радови Владана Радовановића; Емблем као текстуално-графички књижевни облик; Тарот као текстуално-графички-комбинаторички облик; Закључак и завршне мисли) и списка коришћене литературе. Рад има 260 страница (без насловне странице и кључне документацијске информације).

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Прво поглавље докторске дисертације мср Милоша Јоцића подељено је у три потпоглавља у оквиру којих се дефинишу циљеви истраживања и прецизније образлажу појмови „визуелног елемента“, „прозе“ (у неоавангардном и постмодерном контексту), односно шта се подразумева под теоријским одредницама „неоавангарда“ и „постмодернизам“. Као „визуелни елемент“ одређује се графички невербални материјал у који спадају: илустрације, слике, карикатуре, колажи, емблеми, насловнице и фигурална типографска обликовања текста. У контексту постмодерне и неоавангардне књижевности, нарочито се истиче немиметички, односно симболички и изразито метафорички однос између визуелног и текстуалног материјала у оквиру јединственог наративног текста. Потцртава се, такође, и повремена „ергодичност“ таквих текстова која настаје као производ семантичко-рецепцијских особености графичког материјала у додиру са текстуалним. „Проза“ или псеудопроза се дефинише као књижевни текст изражене наративне структуре чији однос са визуелним елементима није искључиво самореферентан. Образлажући проблематику тачног одређења „постмодерне“ и „неоавангардне“ уметности и књижевности, аутор упућује на поетска и стилско-формална преклапања између ове две стилске формације која су била документована у теоријској литератури, нарочито на примеру српске књижевности касног XX века.

Друго поглавље дисертације под насловом „Владан Радовановић, *Воковизуел*: Теорија вишемедијалне књижевности“ састоји се од 12 потпоглавља. Овај део дисертације мср Милоша Јоцића уједно представља и наставак истраживања теоријске проблематике размотрене у уводу, као и критички, компаративни и теоријски осврт на манифестно и научно деловање Владана Радовановића. Нарочиту пажњу докторанд Јоцић је посветио метатеоријском аспекту *Воковизуела*, којим се тумаче и коментаришу Радовановићев ставови о немогућности савременог генолошког апарата науке о књижевности да успешно одреди „граничне“ и „хибридне“ појаве попут међужанровске или вишемедијалне књижевности. У наставку поглавља аутор истражује порекло и значење термина „воковизуел“ и „вербовоковизуел“, Радовановићев специфични теоријски појмовник, као и проблематика саме природе „воковизуелног“ као књижевног облика. Последње потпоглавље овог сегмента посвећено је коментарима, критикама и допунама Радовановићевог прегледа вишемедијалне традиције у европској књижевности од антике до средњег века.

Треће поглавље, под насловом „Воковизуелни радови Владана Радовановића“ посвећено је стилско-формалном и компаративном тумачењу Радовановићевих најзначајнијих вишемедијалних књижевних дела. Три од четири потпоглавља посвећена су графичком роману *Пустолина*, односно његовој рецепцији, модернистичким узорима у позним делима Стефана Малармеа, као и појединачним графичким поступцима: фигуралној поезији, неологистичкој интерпункцији, кварењу текста и коришћењу штампарски неконвенционалних поступака и материјала. Четврто потпоглавље посвећено је експерименталној књизи-објекту *Полиедар*, односно визуелно-ергодичким особеностима овог дела. Поглавље је додатно обогаћено илустрацијама на које се кандидат мср Јоцић позива приликом теоријског, компаративног и херменеутичког тумачења одабраних дела.

Четврто поглавље састоји се од четири потпоглавља. У овом делу дисертације кандидат разматра и дефинише (барокни) емблем као симболички, метафорички и алегоријски текстуално-графички облик идентичан неовангардним и постмодерним „отвореним делима“ вишемедијалног карактера. Потом, на примеру циклуса „Index citatnosti“ и романа *Итика Јерополитика@VUK* Саве Дамјанова тумачи се реконтекстуализација традиционалне трочлане форме емблема и емблемске књиге у савременој вишемедијалној књижевности. Поглавље је додатно обогаћено илустрацијама на које се кандидат позива приликом теоријског, компаративног и херменеутичког тумачења одабраних дела.

Пето поглавље састоји се од 4 потпоглавља усмерених ка, на почетку, дефинисању тарота као текстуално-графичког облика сличног емблему, са додатним комбинаторичким особеностима. Употреба визуелних и ергодијских особености тарота компаративно је тумачена на примеру романа *Замак укритених судбина* Итала Калвина и *Андраци, јепури и остала најважнија чудовишта Петровграда и средњег Баната* Војислава Деспотова. Завршни део овог поглавља посвећен је осврту на специфичну употребу визуелних елемената у роману *Последња љубав у Цариграду* Милорада Павића. Поглавље је додатно обогаћено илустрацијама на које се кандидат позива приликом теоријског, компаративног и херменеутичког тумачења одабраних дела.

Шесто поглавље, односно закључак докторске дисертације пружа осврт на све сегменте спроведених истраживања, као и шири осврт на положај „експерименталне“ постмодерне и неоавангардне српске прозе у савременој читалачкој, критичкој и научно-теоријској рецепцији. Кандидат овом приликом поставља критички јасна питања за будућа истраживања.

Коришћена литература састоји се од 121 научно релевантне референце из српске, европске и светске књижевне науке и критике. У раду се налази 115 илустрација које је кандидат сам прикупио и приредио, и које су саставни део истраживања и научно-истраживачког метода.

У најкраћим цртама: дисертација „Визуелни елементи у прози српске неоавангарде и постмодернизма“ мср Милоша Јоцића је једно од најоригиналнијих остварења најновије српске књижевне науке које нам открива једног изузетног научног посленика пред којим је блистава будућност. У свим сегментима овог узбудљивог текста уочљива је страсна посвећеност како књижевним чињеницама (текстовима неоавангарде и постмодернизма – дакле грађи), тако и ономе што се прецизније одређује као књижевноисторијски контекст. Наравно, без методолошке, то јест најновије модерне књижевнотеоријске мисли, овакав сјајан резултат је незамислив. Све у свему, дисертација мср Милоша Јоцића је капитално дело модерне српске и књижевнотеоријске и књижевноисторијске науке.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

- Јоцић, М. (2021). Воковизуел Владана Радовановића: Теорија, поетика + коментари. *Појмовник упоредне књижевности 2: Зборник радова*. Београд,

Институт за књижевност и уметност. (у припреми)

- Jocić, M. (2020). *Lab teksta: Eseji i radovi o avangardnoj, neoavangardnoj i postmodernoј srpskoј književnosti*. Novi Sad: Agora. M42
- Јоцић, М. (2020). Антиенциклопедизам у стваралаштву Саве Дамјанова. Научни састанак слависта у Вукове дане, Међународни славистички центар, 377–386. M51
- Јоцић, М. (2019а). Езотерија рођења: рођење, развитак и смрт у интермедијалним књижевним делима Владана Радовановића. Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са 13. међународног научног скупа, књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, 617–626. M 14
- Јоцић, М. (2019). Шта је играо Павић?: О лудолошко-наративним аспектима видео-игара авантуристичког жанра кроз читање Милорада Павића. *Књижевна историја*, 51(168), 199–218. M 24
- Јоцић, М. (2018). Карневализација у романима *Петровградска прашина* и *Андраци, јепури и остала најважнија чудовишта Петровграда и средњег Баната* Војислава Деспотова. 47. састанак слависта у Вукове дане, Међународни славистички центар, стр. 351–358. M 14
- Jocić, M. (2019). YU scena vizuelne poezije. U: *Jugoslovenska književnost: prošlost, sadašnjost i budućnost jednog spornog pojma*. Urednici: Adrijana Marčetić, Bojana Stojanović Pantović, Vladimir Zorić, Dunja Dušanić, Beograd: Čigoja štampa, str. 151–168. M 14

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Истраживајући најзначајније примере неоавангардне и постмодерне српске вишемедијалне књижевности кроз визуру примене визуелних елемената, кандидат мр Милош Јоцић је изнео неколико вредних општих, као и појединачних закључака у случају одређених тумачених дела и аутора. Анализа *Воковизуела* Владана Радовановића указала је на то да је ово дело жанровски ближе аргументованој научној студији него авангардистичком манифесту, као и да су Радовановићеве радикално прогресивне идеје у великој мери образложене успешно аргументованим ставовима који се позивају на традиционалну и савремену уметничку теорију и естетику. Радовановићеви метатеоријски ставови о ограничениости савремене генологије су истражени и потврђени теоријским образлагањима самог кандидата, као и упућивањем на сличне аргументе у савременој уметничкој теорији. Према закључку кандидата, несигурност савремене књижевне теорије у дефиницији граничних, флуидних, хибридних и вишемедијских књижевних облика у великој мери је узрок критичке маргинализације савремених књижевних дела писаних у том стилу.

На примеру историјског прегледа вишемедијских појава у историји европске књижевности, пруженог као кандидатова критичка допуна Радовановићевог хронолошког осврта изложеног у студији *Воковизуел* скренута је пажња да је тзв. „експериментална“ неоавангардна и постмодерна пракса заправо део хиљадугодишње традиције графо-текстуалних поступака у европској књижевности. Оваква запажања притом су у сагласју са сличним закључцима значајних проучаваоца европске тзв. „маниристичке“ књижевности Г. Р. Хокеа и Е. Р. Курцијуса.

Разматрајући природу барокног уметничког облика емблема, кандидат је у интерпретацији дошао до изузетно значајаног, иновативног и оригиналног закључка да је поетика емблема, која подразумева симболичко-метафоричан, а не миметички однос између вербалног и визуелног материјала, антиципирала слична постмодерна и неоавангардна вишемедијска дела. Главни разлог популарности барокног емблема у одређеним делима савремене експерименталне књижевности образложен је његовом специфичном семантичком природом, која је слична механизмима тзв. „отвореног“ постмодерног дела. Овим се закључком, дакле, још једном потврђује претходно изречена аргументација о историјској утемељености савремених вишемедијалних „експерименталних“ поступака у старијој европској књижевности.

Истраживање реконтекстуализације барокног емблема у постмодерној и неоавангардној књижевности остварено је на примеру дела Саве Дамјанова, са вредним резултатима који додатно осветљавају поетику овог аутора. Дамјановљеве вишемедијске конструкције у циклусу „Index citatnosti“ из књиге *Историја као апокриф* су у формалном смислу дефинисане као неоавангардистичке редакције традиционалне трочлане форме барокног емблема. Тумачећи различите визуелне елементе које је аутор преузео из езотеријске, мистичке и херметичке европске традиције, утврђен је интензиван цитатни и интертекстуални однос са значајним радовима из поменуте књижевне традиције, чиме се у овом истраживању потврдила поетски релевантна веза између „алхемичарске“ уметничке праксе и одређених авангардистичких поступака, односно постмодерне филозофије.

Детаљном екзаминацијом визуелних елемената коришћених у „Indexu citatnosti“, у стручној литератури никада раније примењеној, откривене су значајне, артикулисане и стваралачки самосвесне цитатне везе између Дамјановљевих емблема и европске традиције пародијске, сатиричне и гротескне књижевности, односно савремених трансгресивних визуелних уметника и илустратора. Детаљно тумачење појединачних визуелних елемената и текста/наратива примењено је и у случају Дамјановљевог романа *Итика Јерополитика@VUK*. Истражујући дубинска, симболичка значења појединачних емблема изворне барокне емблемске збирке *Итика Јерополитика*, користећи релевантну литературу из емблематике и историје уметности, докторанд мср Милош Јоцић је, успешно декодирајући симболичка и алегоријска значења изворних емблема, као и различите типове комуникације са текстом (иронија, пародија, хипертекстуално дописивање, деконструкција...) указао на изазовне повезаности визуелног и текстуалног материјала, пружајући вредно ново читање овог дела у вишемедијском контексту. Тумачећи Дамјановљева дела из визуре њихових визуелних елемената, у овом истраживању пружена је вредна интерпретација Дамјановљевих сатиричних, пародијских, деконструкцијских и тема које се тичу архетипске потраге за индивидуалном самоспознајом, као и његовог карактеристичног третирања постмодерног жанра историографске метафикције.

У значајном осврту на тему Тарота у књижевности, кандидат Јоцић је формулисао луцидан закључак о вишемедијско-ергодичкој природи овог облика, као и његовој семантичкој сличности са обликом барокног емблема, што је конклузија која је измицала и релевантним тумачима аутора попут Итала Калвина, Војислава Деспотова и Милорада Павића. Истраживање примене визуелних елемената са Тарот карата у роману *Андраци, јепури и остала најважнија чудовишта Петровграда и средњег Баната* открило је да је Деспотов неким од тих визуелних елемената графички манипулисао како би графичким сигналимa истицао одређене теме, мотиве и идеје који су у самом тексту остали неартикулисани, односно чије разоткривање захтева паралелено, симболичко-метафоричко читање вербалног и визуелног елемента као хијерархијски једнаких семантичких делова књижевног текста. У случају романа *Последња љубав у Цариграду* М. Павића, аутор је детаљном анализом сваког појединачног визуелног елемента у овом једином графо-текстуалном Павићевом роману открио да Павићева употреба Тарота није, као што се у литератури понекад спомиње, површно маниристичка или произвољна, већ да је аутор Тарот шпил Велике аркане користио на специфичан начин, као јунговско-архетипску алегорију индивидуалне потраге за самоактуелизацијом. Такви архетипски елементи су у самом делу, међутим, и сами пародирани под утицајем постмодерне епистемологије и онтологије.

У ширем теоријском, компаративном и херменеутичком смислу истраживање мср Милоша Јоцића је дало неколико значајних резултата. Претпоставка о повезаности визуелних елемената у тексту и ергодичких особености књижевног дела прво је изложена, а затим и демонстрирана на примеру воковизуелних радова Владана Радовановића. Компаративно изучавање наведених аутора показало је да њихови експериментални, неконвенционални вишемедијски поступци нису били производ тренутних стваралачких импулса, већ развијене литерарне самосвести, односно самосвесног повезивања како са старијом европском књижевно-уметничком традицијом, тако и са савременим (неоавангардним и постмодерним)

литерарним појавама. Напоследку, претпоставка изречена у уводно-теоријском делу о вишемедијској књижевности као немиметичком, метафоричком односу између графичког и вербалног материјала.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Уводни део, који је уједно и теоријски део докторске дисертације, садржи све неопходне елементе потребне за формулисање предмета и циља истраживања. Кандидат је јасно представио и објаснио теоријске оквире релевантне за проучавање теме визуелних елемената у прози неоавангардне и постмодерне српске књижевности.

– Прва студија ове врсте, која је у заједничку традицију повезала: Владана Радовановића, Саву Дамјанова, Војислава Деспотова, Милорада Павића, као и различите европске ауторе из вишемиленијумске традиције вишемедијалне књижевности.

– Коришћена је богата литература, инострана и домаћа, од којих су неке референце први пут примењене у српској књижевној науци.

– Дисертација се бави теоријски проблематичним местима у савременој књижевној теорији попут хибридних жанрова и вишмедијске књижевности.

– Значајна демонстрација компаративистичког приступа у тумачењу и теоријској критици дела.

– Студија обогаћује и унапређује српску књижевну теорију и историју, нарочито оне делове који се баве запостављеним примерима неоавангардне, постмодерне или „експерименталне“ књижевности, то јест прозе.

Истраживање је у потпуности реализовано у складу са предлогом у пријави докторске дисертације. Резултати истраживања су представљени јасно, систематично и прегледно. Анализа резултата је прегледна, уз адекватно повезивање са досадашњим релевантним теоријским сазнањима и емпиријским подацима који се у савременој литератури тичу области неоавангардне и постмодерне прозе, односно вишемедијских књижевних поступака и дела.

Комисија позитивно оцењује начин приказа, тумачење, анализу и дискусију резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.
2. Дисертација садржи све битне елементе.
3. Дисертација представља оригинални допринос науци, прецизније речено: изузетан допринос који по свему може бити узор свим будућим проучаваоцима овог сегмента модерне српске књижевности.
4. Недостаци дисертацији који би могли да имају утицај на резултате истраживања нису уочени.

У дисертацији „Визуелни елементи у прози српске неоавангарде и постмодернизма“ мр Милоша Јоцића нема недостатака.
Х ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, комисија предлаже:
- да се докторска дисертација „Визуелни елементи у прози српске неоавангарде и постмодернизма“ прихвати, а кандидату мр Милошу Јоцићу одобри одбрана.

Нови Сад, 7. јун 2021. године

1. Др Бојана Стојановић Пантовић, редовни професор

_____, председница

2. Др Ивана Живанчевић Секеруш, редовни професор

_____, чланица

3. Др Горана Раичевић, редовни професор

_____, чланица

4. Др Жарка Свирчев, научна сарадница

_____, чланица

5. Др Гојко Тешић, редовни професор у пензији

_____, мантор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.